



# Lwfans Mamolaeth nodiadau

## Mae gennym lawer o wahanol ffyrdd y gallwn gyfathrebu â chi

Os hoffech gael Braille, Iaith Arwyddion Prydain, dolen glyw, cyfieithiadau, print bras, sain neu rywbeth arall, ffoniwch ni ar **0800 169 0296** neu ffôn testun **0800 328 1344** a dweud ba un rydych angen.

Mae galwadau i rifau 0800 am ddim o linellau daear a ffonau symudol yn y DU.

# Cynnwys

<b>Lwfans Mamolaeth.....</b>	<b>3</b>
Faint byddwch yn ei gael.....	3
<b>Pryd y dylech wneud cais.....</b>	<b>4</b>
Os caiff y babi ei eni yn gynnar.....	4
Os bydd y babi yn marw neu'n farw-anedig.....	4
<b>Pryd gall taliadau Lwfans Mamolaeth ddechrau.....</b>	<b>5</b>
<b>Budd-daliadau eraill rydych chi neu eich priod neu bartner sifil yn eu cael.....</b>	<b>5</b>
<b>Tâl Mamolaeth Statudol (SMP).....</b>	<b>5</b>
<b>Cyfnodau Prawf.....</b>	<b>6</b>
<b>Cyfnod y Lwfans Mamolaeth a'r cyfnod o 14 wythnos.....</b>	<b>6</b>
<b>Absenoldeb Rhiant a Rennir a Thâl Rhiant Statudol.....</b>	<b>6</b>
<b>MAT B1 W.....</b>	<b>7</b>
<b>Os ydych yn gyflogedig.....</b>	<b>8</b>
<b>Os ydych yn weithiwr asiantaeth.....</b>	<b>9</b>
<b>Os ydych yn hunangyflogedig.....</b>	<b>10</b>
<b>Os ydych yn gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil..</b>	<b>11</b>
<b>Gweithio dramor.....</b>	<b>12</b>
<b>Gweithio wrth gael Lwfans Mamolaeth.....</b>	<b>13</b>
<b>Absenoldeb salwch sy'n cysylltiedig â beichiogrwydd.....</b>	<b>13</b>
<b>Rhoi gwybod am newid mewn amgylchiadau.....</b>	<b>14</b>
<b>Os oes angen i chi gysylltu â ni.....</b>	<b>15</b>
<b>Ynglŷn ag anfon copïau ardystiedig atom.....</b>	<b>15</b>
<b>Hawliau cyflogaeth.....</b>	<b>16</b>
<b>Budd-daliadau neu hawliau eraill y gallech neu'ch priod neu bartner sifil eu cael...</b>	<b>16</b>

## Trin pobl yn deg

Rydym wedi ymrwymo i Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac i drin pobl yn deg. I ddarganfod mwy am y gyfraith hon, chwiliwch am 'Equality' ar [www.gov.uk](http://www.gov.uk)

# Lwfans Mamolaeth

Efallai y cewch Lwfans Mamolaeth os byddwch yn cymryd amser i ffwrdd o'r gwaith i gael babi a'ch bod:

- wedi stopio gweithio yn ddiweddar
- yn gyflogedig ond yn methu â chael Tâl Mamolaeth Statudol (SMP)
- yn hunangyflogedig.

Gallwch gael Lwfans Mamolaeth am hyd at 39 wythnos a gallwch wneud cais ar ôl 26ain wythnos y beichiogrwydd.

Gall taliadau ddechrau hyd at 11 wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'r babi gael ei eni. Mae faint a gewch yn dibynnu ar eich enillion, neu'r swm rydych yn cael eich trin fel petasech yn ei ennill yn ystod y Cyfnod Prawf. Gweler 'Ynghylch Cyfnodau Prawf' ar **dudalen 6**.

Os ydych yn gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil, efallai y cewch Lwfans Mamolaeth am hyd at 14 wythnos. Gweler **tudalen 11**.

I gael Lwfans Mamolaeth, mae'n rhaid i chi anfon tystiolaeth o'r beichiogrwydd atom. Rydym yn dweud mwy wrthy ch am hyn yn ddiweddarach yn y nodiadau hyn. Mae'n rhaid i ni gael dogfennau gwreiddiol neu gopiâu ardystiedig. Os nad ydych am anfon dogfennau gwreiddiol atom, gall eich swyddfa leol ardystio copïau ar eich rhan. Gweler 'Ynghylch anfon copïau ardystiedig atom' ar **dudalen 15**. Sylwch na allwn dderbyn copi ardystiedig MAT B1W, mae'n rhaid i ni gael y gwreiddiol.

I gael rhagor o wybodaeth am Lwfans Mamolaeth, ewch i **[www.gov.uk/lwfans-mamolaeth](http://www.gov.uk/lwfans-mamolaeth)**

## Faint byddwch yn ei gael

Gall cyfraddau'r Lwfans Mamolaeth a faint a gewch gynyddu ym mis Ebrill bob blwyddyn. Gelwir hyn yn 'gyfraddau blynyddol'.

I ddarganfod y cyfraddau a faint y gallech ei gael, ewch i **[www.gov.uk/lwfans-mamolaeth/beth-fyddwch-yn-ei-gael](http://www.gov.uk/lwfans-mamolaeth/beth-fyddwch-yn-ei-gael)**

# Pryd y dylech wneud cais



## **Y cynharaf y gallwch wneud cais yw ar ddechrau'r 14eg wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'r babi gael ei eni.**

Peidiwch â llofnodi a dyddio'r ffurflen gais cyn y 14eg wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'ch babi gael ei eni. Os gwnewch hynny, gallai oedi eich cais, neu gallech golli arian.

Hyd yn oes os ydych yn dal i weithio neu gymryd rhan mewn busnes eich priod neu bartner sifil hunangyflogedig, gwnewch gais cyn gynted ag y gallwch ar ôl ddechrau'r 14eg wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'ch baban gael ei eni. Byddwn yn cysylltu â chi yn ddiweddarach i ganfod y dyddiad gwnaethoch stopio gweithio.

Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym am unrhyw newidiadau mewn amgylchiadau. Gweler 'Ynghylch rhoi gwybod am newidiadau mewn amgylchiadau' ar **dudalen 14**.

Os byddwch yn gwneud cais 3 mis ar ôl y dyddiad y caiff y babi ei eni, efallai y byddwch yn colli arian. Gweler 'Ynghylch cyfnod y Lwfans Mamolaeth a'r cyfnod o 14 wythnos' ar **dudalen 6**.

## **Os caiff eich babi ei eni yn gynnar**

Gwnewch gais yn syth ar ôl i'ch babi gael ei eni. Ni fydd eich Cyfnod Prawf yn newid. Gweler 'Ynghylch Cyfnodau Prawf' ar **dudalen 6**.

Os ydych eisoes wedi gwneud cais, rhowch wybod i ni ar unwaith oherwydd gall eich Lwfans Mamolaeth ddechrau'n awtomatig ar y diwrnod ar ôl i'r babi gael ei eni.

## **Os bydd y babi yn marw neu'n farw-anedig**

Efallai y byddwch yn dal i gael Lwfans Mamolaeth os yw'r babi:

- yn marw neu'n farw-anedig ar ôl dechrau 24ain wythnos y beichiogrwydd, neu
- wedi'i eni'n fyw ar unrhyw adeg yn ystod y beichiogrwydd.

Dylech roi gwybod i ni ar unwaith oherwydd gall eich Lwfans Mamolaeth ddechrau ar y diwrnod ar ôl i'r babi farw neu gael ei eni'n farw neu'r diwrnod ar ôl i'r babi gael ei eni'n fyw.

Rhaid i ni gael tystiolaeth o'r beichiogrwydd. Y ffordd gyflymaf o wneud hyn yw anfon tystysgrif MAT B1W wreiddiol atom (ni allwn dderbyn copïau ardystiedig). Gweler 'Ynghylch y MAT B1W' ar **dudalen 7**. Dylech gadw copi o'r MAT B1W gan na allwn ei anfon yn ôl atoch.

Os na allwch anfon tystysgrif MAT B1W atom, mae'n rhaid i chi anfon un wreiddiol neu dystysgrif atom:

- tystysgrif marw-enedigaeth gan eich meddyg teulu neu fydwraig sy'n mynychu
- tystysgrif marwolaeth, neu
- unrhyw dystysgrifau eraill a roddwyd gan y cofrestrydd.

Byddwn yn anfon tystysgrifau geni a marwolaeth gwreiddiol yn ôl atoch. Gweler 'Ynghylch anfon copïau ardystiedig atom' ar **dudalen 15**.

Mae'n rhaid i chi anfon y wybodaeth sydd ei hangen arnom cyn gynted ag y gallwch. Bydd hwn yn ein helpu i wneud penderfyniad ar eich cais yn gyflymach. Os na allwch anfon y wybodaeth atom neu os oes angen i chi gysylltu â ni, gallwch ffonio neu ysgrifennu atom. Gweler 'Os oes angen i chi gysylltu â ni' ar **tudalen 15**.

I gael rhagor o wybodaeth am fudd-daliadau a chymorth eraill sydd ar gael, gweler **tudalen 15**.

## Pryd gall y taliadau Lwfans Mamolaeth ddechrau

Os ydych yn dal i weithio ar neu ar ôl yr 11eg wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'r babi gael ei eni, gall eich Cyfnod Lwfans Mamolaeth neu gyfnod o 14 wythnos ddechrau ar unrhyw ddiwrnod ar ôl i chi stopio gweithio, ond dim hwyrach na'r diwrnod ar ôl i'r babi gael ei eni. Rydym yn gofyn i chi yn y ffurflen gais pryd rydych am i'ch taliadau ddechrau.

Os ydych wedi stopio gweithio, bydd eich Cyfnod Lwfans Mamolaeth neu'ch cyfnod o 14 wythnos yn dechrau ar ddydd Sul yr 11eg wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'r babi gael ei eni.

## Budd-daliadau eraill rydych chi neu'ch priod neu bartner sifil yn eu cael

Os ydych yn cael Lwfans Mamolaeth, gall effeithio ar fudd-daliadau eraill sy'n gysylltiedig ag incwm a gewch, sy'n cael eu cyfrifo ar sail eich enillion. Er gwybodaeth 'Ynghylch adrodd am newidiadau mewn amgylchiadau', gweler **tudalen 14**.

Am fwy o wybodaeth ewch i

**[www.gov.uk/lwfans-mamolaeth/beth-fyddwch-yn-ei-gael](http://www.gov.uk/lwfans-mamolaeth/beth-fyddwch-yn-ei-gael)**

## Tâl Mamolaeth Statudol (SMP)

Os ydych yn gyflogai, efallai y bydd eich cyflogwr yn talu Tâl Mamolaeth Statudol (SMP) i chi.

Os ydych yn cael neu'n mynd i gael SMP gan gyflogwr presennol neu flaenorol ar gyfer yr un beichiogrwydd, ni allwch gael Lwfans Mamolaeth.

Am ragor o wybodaeth, ewch i **[www.gov.uk/statutory-maternity-pay-how-different-employment-types-affect-what-you-pay](http://www.gov.uk/statutory-maternity-pay-how-different-employment-types-affect-what-you-pay)**

# Cyfnodau Prawf

Rydym yn galw'r 66 wythnos cyn y disgwylir i'ch babi gael ei eni eich 'Cyfnod Prawf'. Rydym yn cyfrifo'ch Cyfnod Prawf o'r dyddiad y disgwylir i'r babi gael ei eni ac nid y dyddiad geni go iawn. Mae'n rhaid i chi gyfrifo dyddiadau eich Cyfnod Prawf cyn i chi lenwi'r ffurflen gais Lwfans Mamolaeth. Gofynnwn am y wybodaeth hon yn y ffurflen gais.

Gallwch gael y dyddiadau drwy ddefnyddio'r gyfrifiannell Cyfnod Prawf ar-lein. Rydych yn nodi'r dyddiad y disgwylir i'r babi gael ei eni, ac mae'n cyfrifo'r dyddiadau sydd eu hangen arnoch. Ewch i <https://secure.dwp.gov.uk/check-your-maternity-allowance-dates/date-baby-due> neu gallwch ddefnyddio'r tabl Cyfnod Prawf sy'n dod gyda'r ffurflen hon.

## Ynglŷn â Chyfnod y Lwfans Mamolaeth neu cyfnod o14 wythnos

Os ydych yn gyflogedig neu'n hunangyflogedig, telir am Lwfans Mamolaeth 39 wythnos (gelwir hyn yn Gyfnod Lwfans Mamolaeth).

Os ydych yn gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil hunangyflogedig, telir Lwfans Mamolaeth am hyd at 14 wythnos (gelwir hyn yn gyfnod 14 wythnos).

Y Cyfnod Lwfans Mamolaeth neu'r cyfnod o 14 wythnos yw'r dyddiadau pan fyddwn yn eich talu. Er enghraifft, os byddwn yn eich talu rhwng 2 Mai 2022 ac 1 Awst 2022, hwn fydd eich Cyfnod Lwfans Mamolaeth neu gyfnod o 14 wythnos.

## Absenoldeb Rhiant a Rennir a Thâl Rhiant a Rennir Statudol

Mae'n bosibl y byddwch chi a'ch priod neu bartner sifil neu riant arall y plentyn yn gallu cael Absenoldeb Rhiant a Rennir neu Dâl Rhiant a Rennir Statudol ar ôl i'r baban gael ei eni.

Os ydych eisiau Absenoldeb Rhiant a Rennir neu Dâl Rhiant a Rennir Statudol, mae'n rhaid i chi ddweud wrthym o fewn 8 wythnos o fod eisiau i'r taliad a rennir ddechrau. I gael rhagor o wybodaeth, ewch i [www.gov.uk/absenoldeb-a-thal-ar-y-cyd-i-rieni](http://www.gov.uk/absenoldeb-a-thal-ar-y-cyd-i-rieni)

# MAT B1W

Mae tystysgrif MAT B1W yn profi'r beichiogrwydd ac yn cadarnhau'r wythnos y disgwylir i'r babi gael ei eni. Rydym yn defnyddio'r wybodaeth hon i gyfrifo eich Cyfnod Prawf ac efallai y byddwn yn ei defnyddio i benderfynu pryd y gallwn ddechrau talu eich Lwfans Mamolaeth.

Gallwch gael tystysgrif MAT B1W gan eich meddyg teulu neu fydwraig o 20fed wythnos y beichiogrwydd. Maent yn rhad ac am ddim. Rhaid i'ch meddyg teulu neu'ch bydwraig ei llenwi'n llawn. Os na, gallai oedi eich cais.

Os nad yw'r babi wedi'i eni, dylid llenwi rhan A. Os yw'r babi eisoes wedi'i eni, dylid llenwi rhan B.

Dyma'r dystiolaeth orau i'w hanfon atom. Mae'n rhoi'r holl wybodaeth sydd ei hangen arnom ac yn golygu nad oes angen i chi anfon dogfennau gwerthfawr atom, fel tystysgrifau geni neu farwolaeth.

Mae'n rhaid i ni gael MAT B1W gwreiddiol ac nid copi ardystiedig. Dylech gadw copïau gan na allwn eu hanfon yn ôl atoch.

Os na allwch anfon MAT B1W atom gyda rhan B wedi'i llenwi a bod y babi wedi'i eni, mae'n rhaid i chi anfon tystysgrif geni wreiddiol y babi neu gopi ardystiedig atom. Gweler 'Ynghylch anfon copïau ardystiedig atom' ar **dudalen 15**.

I gael rhagor o wybodaeth am MAT B1W ewch i [www.gov.uk](http://www.gov.uk) a chwiliwch 'MAT B1W'.

# Os ydych yn gyflogedig

Mae'n rhaid i'ch cyflogwr roi ffurflen SMP1W i chi sy'n dweud wrthyfch pam na allwch gael Tâl Mamolaeth Statudol (SMP). Os oes gennych fwy nag un cyflogwr, mae'n rhaid i chi anfon SMP1W atom gan bob cyflogwr. Gweler 'Tâl Mamolaeth Statudol' ar **dudalen 5**.

I gael Lwfans Mamolaeth, mae'n rhaid bod gennych enillion gros o leiaf £30 yr wythnos ar gyfartaledd. Gall hyn gynnwys amseroedd y cawsoch eich talu ond nad oeddech yn gweithio. Er enghraifft, 'ar ffyrlo' o dan y Cynllun Cadw Swyddi yn sgil Coronafeirws.

Mae enillion gros yn golygu faint o arian y mae eich cyflogwr yn ei dalu i chi cyn didynnu unrhyw beth. Er enghraifft, treth incwm neu gyfraniadau Yswiriant Gwladol.

## **Cyflogedig - tystiolaeth y mae'n rhaid i chi ei hanfon atom**

Rhaid i chi anfon:

- tystysgrif MAT B1W wreiddiol (nid copi ardystiedig)
- ffurflen SMP1W wreiddiol neu ardystiedig gan bob cyflogwr (os gwrthodirSMP) a
- 13 wythnos o slipiau cyflog gwreiddiol neu ardystiedig.

Nid oes angen i'r 13 wythnos o slipiau cyflog gysylltu â'i gilydd, ond rhaid iddynt fod o fewn eich Cyfnod Prawf.

Dylech anfon yr wythnosau y gwnaethoch ennill y mwyaf o arian atom, gan y gallai hyn gynyddu faint o Lwfans Mamolaeth a gewch.

Os oedd gennych fwy nag un gyflogaeth yn unrhyw un o'r wythnosau a ddewiswyd gennych, anfonwch y slipiau cyflog o'r holl gyflogaethau atom.

Os nad oes gennych slipiau cyflog gwreiddiol, gofynnwch i'ch cyflogwr roi copïau neu ddatganiad i chi ar gyfer yr wythnosau o'ch dewis.

Os byddwch yn anfon dogfennau gwreiddiol atom, dylech gadw copïau gan na allwn anfon y ffurflen MAT B1, SMP1 a slipiau cyflog yn ôl atoch. I gael rhagor o wybodaeth 'Am anfon copïau ardystiedig atom' gweler **tudalen 15**.

Efallai y byddwn yn gwirio'r wybodaeth a roddwch i ni gyda'ch cyflogwr.



# Os ydych yn weithiwr asiantaeth

Os ydych yn weithiwr asiantaeth, rydym yn ystyried eich bod yn gyflogedig os ydych:

- yn talu cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 1 ar eich enillion, neu
- yn talu cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 1, ond nid ydych yn gwneud hynny oherwydd eich oedran neu lefel enillion.

Os ydych yn weithiwr asiantaeth yn eich Cyfnod Prawf, mae angen i ni wybod dyddiadau dechrau a diwedd y contract.

Os ydych wedi cael sawl contract yn ystod eich Cyfnod Prawf, rhaid i chi ddweud wrthym am yr holl contractau.

## **Gweithwyr asiantaeth – tystiolaeth y mae'n rhaid i chi ei hanfon atom**

Mae'n rhaid i chi anfon:

- MAT B1W gwreiddiol – gweler 'Am y MAT B1W' ar **dudalen 7**
- prawf o gofrestrriad gyda'r asiantaeth.

Efallai y byddwn yn cysylltu â'r asiantaeth i wirio'r wybodaeth a roddwyd i ni.

I gael rhagor o wybodaeth am weithwyr asiantaeth ewch i [\*\*www.gov.uk/statutory-maternity-pay-how-different-employment-types-affect-what-you-pay\*\*](http://www.gov.uk/statutory-maternity-pay-how-different-employment-types-affect-what-you-pay)

# Os ydych yn hunangyflogedig

Os ydych yn hunangyflogedig mae'n rhaid i chi fod wedi cofrestru ar gyfer hunanasesiad gyda Chyllid a Thollau Ei Fawrhydi (HMRC). Os na wnewch cofrestru, neu gofrestru'n hwyr, gallech golli rhywfaint neu'r cyfan o'ch hawl i Lwfans Mamolaeth.

Mae'r swm a gewch yn cael ei gyfrifo ar sail faint o gyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2 yr ydych wedi'u gwneud yn y 66 wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'r babi gael ei eni.

Os ydych wedi cofrestru ar gyfer hunanasesiad am 26 wythnos o fewn y Cyfnod Prawf, cewch eich trin fel petaech ag enillion o £30 yr wythnos am 13 wythnos yn y Cyfnod Prawf.

Os nad ydych wedi talu unrhyw gyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2, byddwch yn cael y gyfradd isaf o Lwfans Mamolaeth.

Os ydych wedi talu 13 wythnos o gyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2 o fewn y Cyfnod Prawf, cewch eich trin fel petaech yn ennill digon i gael cyfradd safonol y Lwfans Mamolaeth.

Os ydych wedi talu llai na 13 wythnos o gyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2, byddwn yn cyfrifo eich Lwfans Mamolaeth yn seiliedig ar yr hyn rydych wedi'i dalu.

## **Hunangyflogedig – tystiolaeth y mae'n rhaid i chi ei hanfon atom**

Mae'n rhaid i chi anfon MAT B1W gwreiddiol atom. Gweler 'Ynghylch y MAT B1W' ar **dudalen 7**.

## **Hunangyflogedig – talu cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2**

Os ydych yn hunangyflogedig, efallai y gallwch gynyddu eich Lwfans Mamolaeth drwy dalu cyfraniadau Yswiriant Gwladol gwirfoddol.

Os ydych yn gwneud cais am Lwfans Mamolaeth, byddwn yn rhoi gwybod i CThEF. Byddant yn dweud wrthych faint o gyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2 y mae angen i chi eu talu.

Os byddwch yn dewis talu cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2, byddwch yn cael y gyfradd safonol o Lwfans Mamolaeth yr wythnos am 39 wythnos.

Mae cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2 ar hyn o bryd yn £3.15 yr wythnos. Gallant gynyddu bob blwyddyn.

I gael rhagor o wybodaeth am gyfraniadau Yswiriant Gwladol a sut i'w talu, ewch i **[www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions](http://www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions)**

# Os ydych yn gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil

Gallwch gael y gyfradd isaf o Lwfans Mamolaeth am hyd at 14 wythnos os am o leiaf 26 wythnos yn y 66 wythnos cyn y disgwylir y baban, rydych:

- wedi gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil
- heb fod yn gyflogedig nac yn hunangyflogedig
- wedi bod yn briod neu mewn partneriaeth sifil gyda'r un person hunangyflogedig
- nad ydych yn bartner ym musnes eich priod neu bartner sifil nac yn gyflogai iddo.

Yn yr un 26 wythnos yn ystod eich Cyfnod Prawf, mae'n rhaid bod eich priod neu bartner sifil wedi:

- cofrestru ar gyfer hunanasesiad gyda CThEF a thalu cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2, a
- gweithio fel enillydd hunangyflogedig yn eu busnes.

## **Gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil – tystiolaeth y mae'n rhaid i chi ei hanfon atom**

Mae'n rhaid i chi anfon:

- ystysgrif wreiddiol (heb ei ardystio) MAT B1 (gweler 'Ynghylch y MAT B1W'ar **dudalen 7**)
- ystysgrif briodas neu bartneriaeth sifil wreiddiol neu ardystiedig, a
- archddyfarniad absoliwt gwreiddiol neu ardystiedig neu dystysgrif diddymu (os yw'r briodas neu bartneriaeth sifil wedi dod i ben neu wedi'i diddymu).

## **Gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil – Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2**

Mae'n rhaid bod eich priod neu bartner sifil wedi talu digon o gyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2 i chi gael Lwfans Mamolaeth.

Os nad ydynt wedi talu digon o gyfraniadau, efallai y bydd angen i ni gysylltu â nhw ynglŷn â thalu cyfraniadau gwirfoddol. Os bydd eich priod neu bartner sifil yn dewis talu eu cyfraniadau, efallai y byddwch yn cael y gyfradd isaf o Lwfans Mamolaeth. Mae cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2 ar hyn o bryd yn £3.15 yr wythnos. Gallant gynyddu bob blwyddyn.

Gofynnwn am eich caniatâd i gysylltu â'ch priod neu bartner sifil sydd ar y ffurflen gais. Mae'n rhaid i chi dicio'r blwch lle rydym yn gofyn am eich caniatâd. Gallwch ofyn i ni beidio â chysylltu â nhw, ond efallai na fyddwch yn cael Lwfans Mamolaeth.

I gael rhagor o wybodaeth am gyfraniadau Yswiriant Gwladol a sut i'w talu, ewch i [\*\*www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions\*\*](http://www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions)

# Gweithio dramor

Mae swm y Lwfans Mamolaeth a gewch yn cael ei weithio allan ar sail eich cyflogaeth ac enillion yn y Deyrnas Unedig (DU).

Nid oes rhaid i chi fod yn ddinesydd y DU. Mae gan y DU drefniadau gyda rhai gwledydd eraill i'ch helpu i gael Lwfans Mamolaeth os ydych yn mynd dramor neu os ydych wedi bod dramor yn ddiweddar ac wedi dychwelyd i'r DU.

Os nad ydych wedi gweithio neu ennill digon yn y DU i gael Lwfans Mamolaeth, ond wedi gweithio dramor mewn rhai gwledydd, efallai y gallwn gymryd yr enillion hynny i ystyriaeth.

Yn dibynnu ar y wlad rydych yn gwneud y gwaith di-dâl ohoni, efallai y cewch Lwfans Mamolaeth os ydych:

- yn gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil hunangyflogedig o dramor, a
- bod y busnes hwnnw sydd wedi'i leoli yn y DU.

Os yw busnes eich priod neu bartner sifil hunangyflogedig:

- wedi'i leoli dramor, ac
- rydych yn gwneud gwaith di-dâl sy'n ymwneud ag ef o'r DU neu o wlad arall y wlad (lle mae'r busnes wedi'i leoli) fydd yn penderfynu a allwch gael Lwfans Mamolaeth o dan amodau cymhwyso'r wlad honno.

Os yw eich priod neu bartner sifil yn:

- aelod presennol o Luoedd Arfog Ei Fawrhydi, ac
- os ydych yn byw mewn gwlad y tu allan i'r Ardal Economaidd Ewropeaidd, ac
- nid oes gan y DU Gytundeb Cyfatebol â'r wlad yr ydych yn byw ynddi, efallai na fyddwch yn cael Lwfans Mamolaeth, ond efallai y gallwch gael taliad Ex-Gratia gan y Weinyddiaeth Amddiffyn (MoD).

Yn gyntaf dylech anfon eich cais i Lwfans Mamolaeth, rhan o DWP. Os na all DWP eich talu, byddant yn dweud wrthy ch beth sydd angen i chi ei wneud.

I gael rhagor o wybodaeth am daliadau Ex-Gratia gan y Weinyddiaeth Amddiffyn, ewch i [www.aff.org.uk/advice/finances/military-allowances/](http://www.aff.org.uk/advice/finances/military-allowances/)

Am fwy o wybodaeth am weithio dramor a hawlio Lwfans Mamoleath, ewch i [www.gov.uk/international-pension-centre](http://www.gov.uk/international-pension-centre)

Gallwch ysgrifennu atom yn:

International Pension Centre

The Pension Service 1

Mail Handling Site A

Wolverhampton

WV98 1LW

Os ydych yn ein ffonio o'r DU ffoniwch **0191 218 7644**, neu ffôn testun **0191 218 7280**.

Os ffoniwch ni o'r tu allan i'r DU ffoniwch **+44 191 218 7644**, ffôn testun **+44 191 218 7280** neu ffacs **0191 218 7147**.

# Gweithio wrth gael Lwfans Mamolaeth

Os ydych yn gyflogedig neu'n hunangyflogedig, gallwch weithio am hyd at 10 diwrnod yn ystod eich Cyfnod Lwfans Mamolaeth. Gelwir y rhain yn ddyddiau cadw mewn cysylltiad. Os ydych yn gweithio mwy na'r 10 diwrnod cadw mewn cysylltiad, efallai y byddwch yn colli arian.

Os oeddech yn gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil, ni allwch gael diwrnodau cadw mewn cysylltiad. Efallai y byddwch yn colli arian am unrhyw waith a wnewch yn ystod eich Cyfnod Lwfans Mamolaeth.

Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym am unrhyw ddiwrnodau rydych yn gweithio. Gweler 'Ynghylch adrodd am newidiadau mewn amgylchiadau' ar **dudalen 14**.

Am fwy o wybodaeth ewch i [www.gov.uk/government/publications/maternity-benefits-technical-guidance](http://www.gov.uk/government/publications/maternity-benefits-technical-guidance)

## Absenoldeb salwch cysylltiedig â beichiogrwydd

Os ydych ar absenoldeb salwch oherwydd salwch sy'n gysylltiedig â beichiogrwydd ar neu ar ôl y 4ed wythnos cyn yr wythnos y disgwylir i'r babi gael ei eni, mae'n rhaid i'ch Lwfans Mamolaeth ddechrau unrhyw bryd yn y cyfnod hwn o 4 wythnos.

Os oeddech yn gwneud gwaith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil hunangyflogedig, bydd eich Lwfans Mamolaeth yn cychwyn yn awtomatig ar y diwrnod ar ôl y diwrnod cyntaf rydych:

- yn sâl ac yn absennol o'r gwaith, neu
- wedi stopio gwneud gwaith di-dâliddynt.

Os oeddech yn cael Tâl Salwch Statudol (SSP), Lwfans Cyflogaeth a Chymorth Dull Newydd neu Fudd-dal Analluogrwydd yn y cyfnod hwn o 4 wythnos, bydd yn dod i ben.

Os ydych chi a'ch cyflogwr yn anghytuno a yw eich salwch yn ymwneud â'r beichiogrwydd, rhowch wybod i ni ar unwaith.

Os ydych yn cael SSP gan eich cyflogwr, mae'n rhaid i'ch SSP ddod i ben pan fydd eich Lwfans Mamolaeth yn dechrau. Mae'n rhaid i chi ddweud wrth eich cyflogwr ar ba ddyddiad y bydd eich Cyfnod Lwfans Mamolaeth yn dechrau.

# Rhoi gwybod am newidiadau mewn amgylchiadau

Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym am unrhyw newid mewn amgylchiadau ar unwaith, hyd yn oed os nad ydych wedi cael penderfyniad ar eich cais. Gall newid faint o Lwfans Mamolaeth a gewch.

Gall rhywun arall ffonio amdanoch, ond bydd angen i chi fod gyda nhw pan fyddant yn ffonio. Mae ffôn testun hefyd ar gael i bobl nad ydynt yn siarad neu'n clywed yn glir. Gweler 'Os oes angen i chi gysylltu â ni' ar **dudalen 15**.

## **Newidiadau y mae'n rhaid i chi ddweud wrthym amdanynt**

Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym ar unwaith os:

- ydych yn dechrau swydd newydd
- ydych yn dechrau neu stopio unrhyw wiath fel person cyflogedig neu hunangyflogedig, gan gynnwys unrhyw waith di-dâl ar gyfer busnes eich priod neu bartner sifil hunangflogedig
- ydych yn dychwled i'r gwaith (gan gynnwys diwrnodau cadw mewn cysylltiad)
- ydych yn hawlio neu'n cael:
  - Tâl Mamolaeth Statudol (SMP)
  - Tâl Tadolaeth Statudol (SPP)
  - Tâl Rhiant a Rennir Statudol (SSPP)
  - Tâl Mabwysiadu Statudol (SAP)
- yw eich priod, partner sifil, neu unrhyw un arall yn hawlio unrhyw arian ar eich rhan neu'n cael arian wedi'i ychwanegu at eu budd-daliadau ar eich rhan
- ydych yn dechrau cael pensiwn galwedigaethol gan gyflogwr neu gael cynnydd mewn pensiwn galwedigaethol
- ydych yn mynd i'r carchar neu yn cael eu cadw yn y ddalfa gyfreithiol
- ydych yn symud neu'n bwriadu symud dramor
- ydych yn symud i Ynys Manaw neu Ynysoedd y Sianel ac eisiau cael eich arian tra'ch bod yno
- nad ydych yn ddinesydd Prydeinig ac mae eich statws mewnfudo yn newid. Os ydych yn ddinesydd o'r Undeb Ewropeaidd (UE), yr Ardal Economaidd Ewropeaidd (AEE), neu'r Swisaidd ac yn byw yn y DU erbyn 31 Rhagfyr 2020 ond heb wneud cais i'r Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE, mae rhaid i chi a'ch teulu wneud cais ar unwaith. Os oes gennych statws cyn-sefydlog ac wedi byw yn y DU am 5 mlynedd, rhaid i chi wneud cais eto i gael statws preswlydd sefydlog cyn i'ch statws cyn-sefydlog ddod i ben.

## Newidiadau eraill y mae'n rhaid i chi ddweud wrthym amdanynt

Dywedwch wrthym ar unwaith hefyd os ydych:

- yn newid eich enw, cyfeiriad neu rifau ffôn
- yn newid y cyfrif rydych yn gofyn i ni dalu eich budd-dal iddo
- â rhywun sydd ag awdurdod i ofalu am eich materion a bod y personhwnnw'n newid.

## Os byddwn yn talu gormod o arian i chi

Efallai y bydd eich Lwfans Mamolaeth yn cael ei atal neu ei leihau os na fyddwch yn dweud wrthym am newid ar unwaith. Efallai y bydd yn rhaid i chi dalu dirwy hefyd. Efallai y byddwn yn gofyn i chi ad-dalu arian os nid ydych:

- wedi dweud wrthym am y newid ar unwaith
- wedi rhoi gwybodaeth anghywir i
- yn cael eich talu gormod o arian trwy gamgymeriad.

## Os oes angen i chi gysylltu â ni

Os ydych yn byw yng Nghymru, Lloegr neu'r Alban cysylltwch â:

DWP Maternity Allowance  
Mail Handling Site A  
Wolverhampton  
WV98 2GL

Siaradwyr Saesneg ffônïwch **0800 169 0283**.

Siaradwyr Cymraeg ffonïwch **0800 169 0296**.

Defnyddwyr ffonau testun ag anawsterau lleferydd neu glyw defnyddiwch **0800 169 0286**.

## Anfon copïau ardystiedig atom

Os ydych yn byw yn y DU ac nad ydych am anfon dogfennau gwreiddiol atom, gall eich swyddfa Canolfan Byd Gwaith leol wneud copïau ardystiedig i chi. Byddant yn gwirio eich dogfennau gwreiddiol, yn gwneud copïau ardystiedig sy'n cynnwys eu stamp swyddfa ac yn anfon y wybodaeth ardystiedig sydd ei hangen arnom.

Gallwch ddod o hyd i'ch swyddfa Canolfan Byd Gwaith agosaf yn <https://find-your-nearest-jobcentre.dwp.gov.uk/>

Cysylltwch â nhw cyn i chi fynd oherwydd efallai y bydd angen apwyntiad arnoch i gael eich gweld.

Os ydych yn byw y tu allan i'r DU neu os na allwch gyrraedd Swyddfa Canolfan Byd Gwaith leol i ardystio copïau ar eich rhan, mae'n rhaid i chi anfon y dogfennau gwreiddiol atom.

# Hawliau cyflogaeth

Os ydych yn gyflogai, mae gennych hawl i gymryd amser i ffwrdd o'r gwaith i gael babi. Mae gennych hefyd hawliau cyflogaeth ac anghydfod eraill. Am fwy o wybodaeth ewch i [www.gov.uk/employee-rights-when-on-leave](http://www.gov.uk/employee-rights-when-on-leave)

## Budd-daliadau eraill y gallech chi neu'ch priod neu bartner sifil eu cael

I gael rhagor o wybodaeth am fudd-daliadau eraill y gallech chi neu'ch priod neu bartner sifil eu cael, ewch i [www.gov.uk/browse/benefits](http://www.gov.uk/browse/benefits)

Os oes angen help arnoch i reoli eich arian, ewch i [www.moneyhelper.org.uk/cy](http://www.moneyhelper.org.uk/cy) neu gallwch ffonio'r gwasanaeth Helpwr Arian ar **0800 138 7777**.

Maent yn cynnig cyngor annibynnol am ddim ar sut i wneud y gorau o'ch arian, gan gynnwys cyllidebu, cynilion a delio â dyled.

Mae'r nodiadau hyn yn rhoi gwybodaeth gyffredinol i'ch helpu i lenwi'r ffurflen gais Lwfans Mamolaeth. Nid yw'r wybodaeth yn ddatganiad llawn o'r gyfraith a gallai newid ar ôl y dyddiad y cafodd ei hysgrifennu.